

Het toestel van Oubrédanne Meduceum

Een ombrédanne is een toestel dat in de geneeskunde gebruikt werd om pijn te bestrijden en om verdoving toe te dienen via inhalatie van ether. Professor Louis Oubrédanne (1871-1956), de uitvinder van dit apparaat, was een Franse kinderarts en plastische chirurg die zijn etherinhalator introduceerde in 1908.

Pijn werd eeuwenlang beschouwd als een onoverkomelijk leed dat deel uitmaakte van het menselijk leven. Alleen het geloof in God kon de pijn verzachten. Toch was de mens al eeuwenlang op zoek naar remedies om pijn te bestrijden. Mesopotamische kleitabletten (2250 V.C.) vermeldden al het gebruik van analgetische cement om pijnlijke gaatjes in de tanden te vullen. De Assyriërs en de Grieken bereidden slaapverwekkende drankjes waar ondermeer papaversap werd aan toegevoegd. De Romeinen deden alruin bij hun wijn, een product met bedwelmende eigenschappen.

In de middeleeuwen ging die kennis verloren. Toen werden operaties meestal uitgevoerd zonder enige vorm van verdoving. De patiënt werd stevig vastgebonden of vastgehouden door omstaanders. Soms werd een poging gedaan de patiënt te benevelen door hem alcohol of andere plantaardige middelen (b.v. egelantierappels) te geven, middelen waarvan men wist dat ze bedwelmende eigenschappen hadden. Er was geen sprake van algemeen gedeelde kennis: iedere chirurgijn had zo zijn eigen brouwsel of middel.

Toch was het niet allemaal kommer en kwel. Zo ontdekte de Spanjaard Lullius in 1275 ether. Pas in 1540 slaagde de Duitse wetenschapper Cordus erin om dit product te synthetiseren. Ongeveer gelijktijdig beschreef de Zwitser Paracelsus (1493-1541) er de slaapverwekkende eigenschappen van.

Halverwege de 19de eeuw vond het gebruik van ether als anaestheticum bij heelkundige ingrepen ingang. Aanvankelijk ademde men gewoon lucht in waaraan ether werd toegevoegd. Hiervoor sprenkelde men de ether op een wattenprop of op een gazen masker dat op de neus en de mond van de patiënt gedrukt werd. Nadeel hierbij was dat niet alleen de patiënt maar ook de omstaanders beneveld werden. Om dit nadeel te voorkomen ging men op zoek naar meer doelgerichte apparatuur. De eerste apparaten bestonden uit een glazen reservoir met daarin een spons of een vilten prop doordrenkt met ether. De patiënt inhaleerde de etherdampen via de mond met een houten pijp waarvan het uiteinde zich in het reservoir bevond.

In 1868 werd het mogelijk om zuurstof toe te voegen aan de ingeademde etherdampen. In 1876 ontwierp de Engelse dokter Clover (1825-1882) een toestel dat de mogelijkheid bezat om ether in gecontroleerde hoeveelheid toe te dienen. Ondanks al deze verbeteringen kenden heel wat verdovingen een fatale afloop.

In 1907 ontwikkelde Ombrédanne (1871-1956) een veiligere inhalator die bestond uit een metalen bolvormig reservoir, met aan de ene zijde een caecumblaas en aan de andere zijde een metalen masker. In de caecumblaas (= zakvormig deel van een dikke darm) bevond zich een in ether gedrenkte spons. Door in de caecumblaas te knijpen was het mogelijk om een hogere concentratie aan etherdampen toe te dienen. Het metalen masker, al dan niet bekleed met rubber, werd over de neus en mondholte geplaatst zodat er een maximale inademing van etherdampen gebeurde.

Het toestel van Ombrédanne werd in de vroege jaren van de 20ste eeuw op grote schaal vervaardigd en in Europa gebruikt tot na WO II.

Het exemplaar dat zich in het Meduceum bevindt, dateert waarschijnlijk uit 1937 en werd voornamelijk toegepast in de tandheelkunde.

Een volledige narcose bleef een risicovolle onderneming en nadelige gevolgen als shock met ademhalingsdepressie en bloeddrukval kwamen regelmatig voor. Dit maakte dat op het vaste land algemene verdoving eerder vermeden werd. In Engeland daarentegen werden al tijdens WO I veiligere en betere technieken voor algemene narcose ontwikkeld. Ook hiervan heeft het Meduceum een aantal interessante voorbeelden.

Tekst: Gil Tack en Rita Dries

Foto: Bram Luys

Turnhoutse Route voor Archief en Musea

inventaris :

Meduceum
Kasteelplein 20, 2300 Turnhout
enkel te bezoeken via afspraak, Toerisme&UIT: 014 44 33 55

bibliografie :

- JETTER (D.). *Geschiedenis van de geneeskunde*, Zwolle, 1994.
- LYONS (A.) en PETUCELLI (F.). *Geschiedenis van de geneeskunde*, Antwerpen, 1981.

Het object van de maand is een initiatief van TRAM 41. De objectfiche van dit of van een ander object kan steeds geraadpleegd worden op onze website (www.tram41.be, doorklikken naar Object van de Maand)

Contact: TRAM 41 - Stadhuis , Grote Markt 1, B - 2300 Turnhout

Tel: + 32 14 44 33 98 • tram41@turnhout.be • www.tram41.be

v.u.: Erwin Brentjens, Fonteinstraat 141, B-2300 Turnhout

